

„Европа“

Наръчник за учителя

Европейски съюз

Символите в квадратчетата означават следното:

- Информация
- Решение
- Препоръки

Настоящият наръчник за учителя и брошурата *Младежко списание „Европа“* са публикувани в интернет на адрес:

http://europa.eu/teachers-corner/index_bg.htm
<http://bookshop.europa.eu>

Европейска комисия
Генерална дирекция „Комуникации“
Информация за гражданите
1049 Брюксел
БЕЛГИЯ

Текстът е завършен през ноември 2014 г.

Текст: Екарт Д. Щратеншулте, Европейска академия, Берлин

Публикацията *Младежко списание „Европа“* първоначално е публикувана по програма „aktion europa“ (Федерално правителство, Европейски парламент и Европейска комисия) в Германия. Тя е преработена и актуализирана от Европейската комисия, генерална дирекция „Комуникации“. Първоначалното оформление е дело на издателство „Цайтбилд“ и на Агенция за комуникация MetaDesign AG, Берлин. Снимките на младежите Алис, Жанет, Йело, Мотян и Патрися също са предоставени от „Цайтбилд“.

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2015 г.

Печатно издание: ISBN 978-92-79-40258-6 doi:10.2775/3509 NA-04-14-842-BG-C
PDF: ISBN 978-92-79-40235-7 doi:10.2775/29473 NA-04-14-842-BG-N

12 стр. — 21 × 29,7 см

© Европейски съюз, 2015 г.

Възпроизвеждането е разрешено. За използването или възпроизвеждането на отделни снимки в публикацията трябва да се иска разрешение директно от носителите на авторските права.

1. Европа в ежедневието

Целта на настоящата глава е да се запознаят учениците до каква степен Европейският съюз присъства в ежедневието им и в резултат на това да се пробуди тяхната любознателност към темата „Европейски съюз (ЕС)“.

! Колко отдалечен е „Брюксел“? стр. 5

Два пъти годишно Европейската комисия провежда проучване на общественото мнение, за да се установи какво мислят гражданите на ЕС по европейските въпроси. Тези проучвания се публикуват в интернет на адрес:

http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm

Началната страница е на английски и френски език, но повечето доклади са на официалните езици на ЕС.

Как функционира Европейският съюз?

В европейски план 52 % от гражданите на ЕС (т.е. над половината) заявяват, че разбират как функционира ЕС.

Периодично провежданите от Европейската комисия проучвания на общественото мнение „Евробарометър“ съдържат и някои въпроси, които имат за цел да се установи равнището на действителните познания на анкетираните.

Седемдесет процента от анкетираните знаят, че членовете на Европейския парламент се избират от гражданите. Четиринадесет процента мислят, че Швейцария е член на ЕС, а други 13 % признават, че не знаят.

Източник: „Евробарометър“, бр. 81 (пролет 2014 г.)

(http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb81/eb81_publ_en.pdf).

?/* Малка викторина за Европа стр. 5

- След присъединяването на Хърватия през юли 2013 г. Европейският съюз наброява 28 държави членки.
 - Членовете на Европейския парламент се избират пряко от гражданите, т.е. на общи избори с тайно гласуване.
 - От януари 2015 г. деветнадесет държави — членки на ЕС, използват еврото като своя валута.
 - Общият бюджет на ЕС възлиза на 1 % от brutния вътрешен продукт (БВП) на държавите — членки на ЕС. БВП е общата стойност на стоките и услугите, произведени за една година.
- Вж.: <http://ec.europa.eu/budget/index.cfm>

- Седалището на Съда на Европейския съюз е в Люксембург. В Брюксел е седалището на Европейската комисия. Седалището на Европейския парламент е в Страсбург (понякога обаче той провежда кратки пленарни сесии и в Брюксел), а столицата на Португалия — Лисабон е мястото, където е подписан действащият понастоящем договор.

При анализа на отговорите на учениците обърнете внимание до каква степен учениците не са осведомени или не разполагат с актуална информация.

* Как ЕС влияе върху живота ни? стр. 6 Десет примера

След това упражнение на учениците трябва да се даде възможност да споделят и обсъдят своите собствени наблюдения и опит.

? Обучение и следване в друга държава — членка на ЕС стр. 8

Несъмнено вашите ученици ще изтъкнат причини „за“ и „против“ заминаването в чужбина с цел следване в друга държава. В полза на следването в чужбина могат да бъдат приведени следните аргументи: придобиване на опит, нови запознанства, узнаване на това как другите решават даден проблем, усъвършенстване на езиковите познания, разширяване на кръгозора и др. Против следването в чужбина биха могли да бъдат изтъкнати следните възражения: раздяла с приятелите и семейството, трудности в обучението на чужд език (а поради това вероятно и по-ниски оценки), носталгия по дома, проблеми с взаимоотношенията, големи пътни разходи за посещаване на приятелите и семейството и т.н.

? Европейски символи стр. 9

1. Паспорт на Европейския съюз — легитимира притежателя като гражданин на Европейския съюз.
2. Свидетелство на ЕС за управление на МПС, валидно в цяла Европа. От 2012 г. близо 110-те различни видове свидетелства за управление на МПС в целия ЕС се заменят съгласно действащото законодателство на ЕС с единно европейско свидетелство за управление на МПС. Оттогава всички новоиздадени свидетелства за управление на МПС са свидетелства на ЕС за управление на МПС. Старите свидетелства за управление на МПС ще бъдат валидни до 2033 г., като след това те ще трябва да бъдат заменени с нови свидетелства за управление на МПС.
3. Европейският енергиен етикет оценява потреблението на електроенергия и вода на уредите по скала от клас А (с най-висока енергийна ефективност) до клас G (с най-ниска енергийна ефективност).
4. Маркировката CE е маркировка за безопасност на определени продукти съгласно законодателството на ЕС. Това не е етикет за качество. Основната цел на маркировката CE е да гарантира безопасността на продуктите, продавани на крайни потребители в Европейското икономическо пространство (ЕИП). ЕИП включва държавите — членки на ЕС, и държавите — членки на ЕАСТ (но не и Швейцария). Маркировката CE често е наричана „паспорт“ за европейския вътрешен пазар.
5. Според Европейската комисия новото лого на ЕС за биологични продукти, което от 2010 г. е задължително за биологичните продукти, гарантира, че:
 - най-малко 95 % от съставките от земеделски произход са произведени по биологичен начин;
 - продуктът съответства на правилата на официалната схема за инспекции;
 - продуктът идва директно от производителя или преработвателя в запечатана опаковка;
 - върху продукта са посочени името на производителя, преработвателя или продавача и наименованието или кода на инспектиращия орган.

Източник: http://ec.europa.eu/agriculture/organic/consumer-trust/index_bg.htm

2. Какво всъщност представлява Европейският съюз?

Настоящата глава има за цел да представи държавите — членки на Европейския съюз и да разясни, че ЕС и Европа не са едно и също нещо. На първо място целта на настоящата глава е да се запознаят учениците с ЕС. Следва да се подчертае, че първоначалната причина за създаването на ЕС е гарантирането на мира сред държавите членки. Препоръчително е да отбележите, че ЕС в първоначалната си форма — Европейската общност за въглища и стомана (ЕОВС) — е създаден няколко години след Втората световна война. Договорът за ЕОВС е подписан през 1951 г. и влиза в сила през 1952 г. По това време недоверието между страните по договора е било все още голямо. Договорът за създаването на Европейската икономическа общност (ЕИО) и Договорът за създаване на Европейската общност за атомна енергия (Евратом) са подписани през 1957 г. и влизат в сила през 1958 г. Те са известни и като „Договорите от Рим“.

? Кои са държавите членки?

стр. 11

Държави — членки на ЕС

Държава	Присъединяване	Население (2014 г.)	Столица
Белгия	Държава учредителка 1952/1958 г.	11,2 млн.	Брюксел
Франция	Държава учредителка 1952/1958 г.	65,9 млн.	Париж
Германия	Държава учредителка 1952/1958 г.	80,8 млн.	Берлин
Италия	Държава учредителка 1952/1958 г.	60,8 млн.	Рим
Люксембург	Държава учредителка 1952/1958 г.	0,5 млн.	Люксембург
Нидерландия	Държава учредителка 1952/1958 г.	16,8 млн.	Амстердам (*)
Дания	1973 г.	5,6 млн.	Копенхаген
Ирландия	1973 г.	4,6 млн.	Дъблин
Обединеното кралство	1973 г.	64,3 млн.	Лондон
Гърция	1981 г.	11,0 млн.	Атина
Португалия	1986 г.	10,4 млн.	Лисабон
Испания	1986 г.	46,5 млн.	Мадрид
Австрия	1995 г.	8,5 млн.	Виена
Финландия	1995 г.	5,4 млн.	Хелзинки
Швеция	1995 г.	9,6 млн.	Стокхолм
Кипър	2004 г.	0,8 млн.	Никозия
Чешката република	2004 г.	10,5 млн.	Прага
Естония	2004 г.	1,3 млн.	Талин
Унгария	2004 г.	9,9 млн.	Будапеща
Латвия	2004 г.	2,0 млн.	Рига
Литва	2004 г.	2,9 млн.	Вилнюс
Малта	2004 г.	0,4 млн.	Валета
Полша	2004 г.	38,5 млн.	Варшава
Словакия	2004 г.	5,4 млн.	Братислава
Словения	2004 г.	2,0 млн.	Любляна
България	2007 г.	7,2 млн.	София
Румъния	2007 г.	19,9 млн.	Букурещ
Хърватия	2013 г.	4,2 млн.	Загреб

(*) Столицата на Нидерландия е Амстердам, въпреки че седалището на правителството и резиденцията на кралското семейство се намират в Хага.

NB: Допълнителни факти и данни могат да бъдат намерени на всички официални езици на следния адрес:
http://europa.eu/abc/euslides/index_bg.htm

Източник: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

Учениците могат да оцветят или да маркират с цвят картата по следния начин: Белгия, Германия, Франция, Италия, Люксембург и Нидерландия — в червено; Дания, Ирландия и Обединеното кралство — в бежово; Гърция — в розово; Португалия и Испания — в жълто; Австрия, Финландия и Швеция — в тъмносиво; Кипър, Чешката република, Естония, Унгария, Латвия, Литва, Малта, Полша, Словакия и Словения — в зелено; България и Румъния — в светлосиво; Хърватия в лилаво.

* Какво още знаете за тези държави или какво можете да откриете за тях?

стр. 11

Повечето ученици вече имат собствен опит с другите държави членки. Препоръчваме да ги приканите да споделят своя опит („Какво друго знаете за европейските страни?“) и да структурират

своите познания в тази област. По този начин ще бъде възможно да се съставят истински списъци с факти, поне за някои държави членки. Списъците също така могат да се изготвят, като се работи по двойки или в групи. В резултат на това учениците ще придобият усещането, че могат да вложат собствен опит в дискусиата.

1. Валета, Малта. Според данни на малтийското правителство градът има 6675 жители.
2. Най-ниската средна температура е измерена във Вилнюс, Литва — -8 °C през януари. През лятото най-топло е в Никозия, Кипър, където максималната средна температура е 36 °C.
3. Най-високият връх в Европейския съюз е Монблан (4810 м) в Алпите на границата между Франция и Италия.
4. Европейският съюз граничи със Северно море, Балтийско море, Средиземно море, Атлантическия океан и Черно море.
5. В ЕС има седем монархии (Белгия, Дания, Люксембург, Нидерландия, Испания, Швеция и Обединеното кралство). Държавният глава на Белгия, Испания, Нидерландия и Швеция е крал, а на Великобритания и Дания е кралица. Държавният глава на Люксембург е велик херцог.
6. Три: нидерландски, френски и немски език.
7. Германия, с около 80 млн. жители.
8. Франция, с близо 544 000 км².
9. Най-източната столица в ЕС е Никозия, Кипър. Координатите ѝ са 35° 10' северна ширина и 33° 21' източна дължина.

10. Броят на звездите няма нищо общо с броя на държавите членки. Има дванадесет звезди, защото дванадесет е традиционен символ на съвършенството, целостта и единството. Поради това знамето остава непроменено дори когато се присъединяват нови държави.

Източник: http://europa.eu/about-eu/basic-information/symbols/flag/index_bg.htm

24-те официални езика на ЕС са: английски, български, гръцки, датски, естонски, ирландски, испански, италиански, латвийски, литовски, малтийски, немски, нидерландски, полски, португалски, румънски, словашки, словенски, унгарски, фински, френски, хърватски, чешки и шведски.

Лява колона от горе надолу: 6 — 1 — 3.

Дясна колона от горе надолу: 2 — 5 — 4 — 7.

3. Как функционира Европейският съюз?

Целта на настоящата глава е да представи институциите на Европейския съюз и да даде представа за това как функционира Европейският съюз.

Описание	Европейски съвет	Съвет на Европейския съюз	Европейски парламент	Европейска комисия	Съд на Европейския съюз	Европейска централна банка	Европейска сметна палата
Внася предложения за нормативни актове на ЕС	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐
Състои се от по един представител/член на всяка държава членка	☒	☒	☐	☒	☒	само държави – членки на еврозоната	☒
Определя основния лихвен процент	☐	☐	☐	☐	☐	☒	☐
Контролира разходите на ЕС	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒
Избира се от населението на ЕС	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐
Приема законите на ЕС (регламенти и директиви)	☐	☒	☒	☐	☐	☐	☐
Взема съвместно решение за това кой да е председателят на Европейската комисия	☒	☐	☒	☐	☐	☐	☐
Осъществява изпълнителни функции и функции по управлението на ЕС	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐
Представява интересите на гражданите	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐
Представява интересите на държавите членки, респ. на техните правителства	☒	☒	☐	☐	☐	☐	☐
Взема решения за тълкуването на европейските закони	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐
Определя политическите насоки	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐

?/* Потърсете повече информация за Европейската гражданска инициатива **стр. 21**

След влизането в сила на Договора от Лисабон гражданите имат право да се обединят и да накарат Комисията да се занимае с определен въпрос. Дадена гражданска инициатива трябва да бъде подкрепена най-малко от един милион граждани на ЕС, което е 0,2 % от населението, като те трябва да произхождат от най-малко седем от 28-те държави членки. Необходим е минимален брой поддръжници на инициативата във всяка от тези седем държави членки. Следователно не е достатъчно да има например 999 994 поддръжници от една държава членка и по един поддръжник от други шест държави членки.

Следва да се има предвид, че гражданската инициатива трябва да е свързана с въпроси, които са от компетентността на Европейския съюз и не противоречат на основните ценности на ЕС. Например гражданска инициатива за въвеждане на смъртното наказание е недопустима, тъй като противоречи на Хартата на основните права на Европейския съюз. Гражданска

инициатива за някои аспекти на организацията на училищата също не би била допустима, защото образованието е от компетентността на всяка отделна държава членка. Гражданската инициатива не може пряко да произведе законодателно решение. Тя не е референдум, но може да даде тласък и/или да повлияе на някои решения. В този смисъл Европейската гражданска инициатива е част от „оформянето на решения“, а не от „вземането на решения“.

За събирането на един милион подписа, които могат да бъдат и в електронен формат, инициаторите разполагат с едногодишен срок. В момента са в ход различни граждански инициативи. Актуализиран списък е публикуван на всички официални езици на адрес:

<http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/welcome?lg=bg>.

?/* Що е то петиция? **стр. 22**

Петицията (от лат. *petitio* „заявление“, „искане“) е молба или жалба до компетентен орган или представителен орган. Обикновено това е молба от граждани до съответния парламент за изменение или приемане на определени закони и т.н. Възможността за внасяне на петиции е общопризната съставна част от демократичните основни права. Петициите до парламентите се внасят в съответната комисия по петициите, която ги разглежда и им отговаря.

Европейският парламент е създал Комисия по петициите, която разглежда петиции от граждани. Ако живеете в държава — членка на ЕС и считате, че правата ви на гражданин на Съюза са нарушени, и искате да подаде индивидуална жалба или да приканите Европейския парламент да вземе становище по даден въпрос от обществен интерес, можете (самостоятелно или заедно

с други граждани) да се обърнете към тази Комисия по петициите писмено или чрез уебсайта на Европейския парламент.

По-голямата част от разглежданите от тази комисия петиции са свързани със социалната сигурност, защитата на околната среда, хармонизирането на данъчното облагане, свободното движение и признаването на квалификации.

Обикновено и в националните парламенти има комисии по петициите или омбудсмени, към които гражданите могат да отправят жалби. Повече информация има на уебсайта на европейския омбудсман, в която има и информация за Европейската мрежа на омбудсманите: <http://www.ombudsman.europa.eu/home.faces>

Политически групи в Европейския парламент		Колко членове има тази политическа група?
	ЕНП — Група на Европейската народна партия (християндемократи)	219
	С & Д — Група на Прогресивния алианс на социалистите и демократите в Европейския парламент	191
	ЕКР — Европейски консерватори и реформисти	71
	АЛДЕ — Алианс на либералите и демократите за Европа	68
	ЕОЛ/СЗЛ — Европейска обединена левица/Северна зелена левица	52
	ЗЕЛЕНИ/ЕСА — Група на Зелените/Европейски свободен алианс	50
	ЕСПД — „Европа на свободата и пряката демокрация“	48
NI	Независими членове	52

NB: Числеността на политическите групи понякога се променя вследствие на напуснали или новопостъпили членове.

На следния адрес можете да намерите списък на всички членове на Европейския парламент, както и да разберете към коя партия принадлежат: <http://www.europarl.europa.eu/meps/bg/map.html>

? Малка викторина за Европа **стр. 23**

Кой е настоящият председател на Европейския парламент? А кои са другите хора на снимките?

1. Германският социалдемократ Мартин Шулц е председател на Европейския парламент.
2. Италианката Федерика Могерини е върховен представител на Съюза по въпросите на външните работи и политиката на сигурност и заместник-председател на Комисията. С Договора от Амстердам, който влезе в сила през 1999 г., беше създадена ролята на върховен представител за общата външна политика и политика на сигурност. Десетилетие по-късно с Договора от Лисабон тази роля беше разширена, като бяха добавени значителни нови отговорности. От този момента нататък този пост се нарича „върховен представител на Съюза по въпросите на външните работи и политиката на сигурност“, като беше разширен, за да включи и ролята на заместник-председател на Комисията.

3. Жан-Клод Юнкер, бивш министър-председател на Люксембург, е председател на Европейската комисия.
4. Доналд Туск, бивш министър-председател на Полша, е председател на Европейския съвет.

* Поканете да ви посети член на Европейския парламент от вашата държава **стр. 23**

Членовете на Европейския парламент се срещат с млади хора с голямо удоволствие. Защо да не поканите член на Европейския парламент от вашия избирателен район да се срещне с вашите ученици?

Всички членове на Европейския парламент имат офис в Брюксел и офис в своя избирателен район, така че е лесно да се свържете с тях. За по-подробна информация посетете: <http://www.europarl.eu>

4. Какво точно прави ЕС?

Целта на настоящата глава е да представи най-важните области на политиката на Европейския съюз.

? Малка викторина за Европа **стр. 26**

Правилният отговор е 9 май 1950 г. На тази дата френският външен министър Робер Шуман призовава за създаването на Европейска общност, за да се гарантира траен мир в Европа. От тази инициатива възниква Европейската общност за въглища и стомана (ЕОВС), която започва дейността си през 1952 г. Тя е първата от трите европейски общности, последвана през 1958 г. от Европейската икономическа общност (ЕИО) и Европейската общност за атомна енергия (Евратом), учредени въз основа на подписаните през 1957 г. Договори от Рим. С Договора от Маастрихт тези Общности се обединяват и така се формира Европейският съюз (ЕС). В политически план 9 май 1950 г. бележи раждането на Европейския съюз, точно пет години след края на Втората световна война.

Повече информация може да намерите на адрес: http://europa.eu/about-eu/eu-history/founding-fathers/index_bg.htm

! Кой трябва да решава за общата валута? **стр. 28**

В настоящото упражнение се разглежда една наистина щекотлива тема. Деветнадесетте държави членки, които използват еврото, вземат голям брой решения в Еврогрупата, които са пряко свързани с единната валута, но които имат въздействие и върху останалите държави — членки на ЕС. Поради това е важно внимателно да се преценява кои решения на какво равнище да бъдат вземани. Еврогрупата, която има собствен председател — нидерландският финансов министър Йерун Дейселблум, и собствена работна група, се състои от финансовите министри на 19-те държави — членки на еврозоната, и координира икономическата политика на тези държави с цел постигане на максимална стабилност и съгласуваност в еврозоната.

Еврогрупата се стреми към постигане на съгласие с останалите държави — членки на ЕС, и по-специално с държавите, които все още не са готови да въведат единната валута, но възнамеряват да направят това през следващите години. Пример за това е Пактът „Евро плюс“, с който участващите държави се задължават да предприемат мерки за повишаване на

конкурентоспособността. Пактът е наречен така, защото той включва държавите — членки на еврозоната, плюс други държави — членки на ЕС (България, Дания, Полша и Румъния).

Допълнителна информация за Еврогрупата има на адрес: <http://eurozone.europa.eu>, а следният уебсайт за еврото може също да представлява интерес:

http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/index_bg.htm

? Малка викторина за Европа стр. 29

Кои държави са част от еврозоната?

Деветнадесет държави — членки на ЕС, използват еврото като своя валута. Евромонетите на снимката са от следните държави (от ляво надясно): Австрия, Словения, Естония, Гърция, Франция, Италия, Германия, Латвия, Нидерландия, Литва, Ирландия, Малта, Финландия, Словакия, Люксембург, Португалия, Кипър, Испания и Белгия.

* Мерки за борба с изменението на климата — Правилна ли е тази политика според вас? стр. 31

Опазването на климата определено е важна и актуална тема, така че таблицата, съдържаща различни мнения по въпроса, предоставя подходящ материал за провеждане на дискусии с учениците.

Предложение за упражнение: обсъдете в групи трите основни цели в областта на опазването на климата, приети от Европейския съвет през март 2007 г. Осведомете се за конкретни начини за постигането на тези цели. Също така помислете как всеки може да даде своя личен принос за това. Обърнете внимание и на пречките, които биха могли да възпрепятстват осъществяването на целите. Обсъдете резултатите в клас.

! Дискусия за Хартата на основните права на Европейския съюз стр. 32

Хартата на основните права на Европейския съюз е изготвена от Конвент, състоящ се от представители на Европейския парламент,

на националните парламенти, на националните правителства и на Европейската комисия. Тя е обявена през декември 2000 г. на срещата на върха в Ница и от влизането в сила на Договора от Лисабон през 2009 г. тя е част от правото на ЕС. Задачата на Конвента не беше да „изобрети“ нова конституция, а да отрази защитата на основните права, която вече е налице в държавите членки, и по този начин да засили европейската идентичност. Следователно Хартата на основните права е обобщение на вече съществуващите в ЕС права на човека и основни права. Тя е от значение и като правен документ, тъй като е задължителна за всички европейски институции. Националните съдилища също трябва да взимат под внимание Хартата на основните права, когато тълкуват правото на ЕС. Полша и Обединеното кралство са договорили клауза за отказ от участие, която обаче се отнася само до степента, до която може да се прави позоваване на Хартата на основните права в контекста на национални съдебни производства, и докъде се разпростира компетентността на Съда на Европейския съюз по национални правни въпроси. На Чешката република също бе предоставена подобна клауза за отказ от участие.

Тъй като Хартата на основните права е съставена през 90-те години на XX век, т.е. след повечето конституции на държави членки, тя е много модерна. Така например Хартата на основните права съдържа забрана на репродуктивното клониране на човешки същества (член 3, параграф 2, буква г), правото на защита на личните данни (член 8, параграф 1), подробни разпоредби за забрана на дискриминацията въз основа на различни признаци, включително сексуалната ориентация (член 21) или осигуряването на високо равнище на защита на потребителите (член 38). Също така са регламентирани правото на добра администрация (член 41) и на правото на достъп до документи (член 42). След петдесетте основни права, структурирани в дяловете „Достойнство“, „Свободи“, „Равенство“, „Солидарност“, „Гражданство“ и „Правосъдие“, следват четири други четири разпоредби, уреждащи прилагането и обхвата на Хартата на основните права.

Някои аспекти не са изрично упоменати, като правото на работа (предвидено е обаче правото на труд). Няма специални разпоредби за защита на етническите малцинства, но те изрично се посочват във връзка със забраната на дискриминация (член 21 от Хартата).

Допълнителна информация има на адрес: <http://bookshop.europa.eu/bg/-pbNE8010299/>

*/? Дървото на европейската политика стр. 33

Ако има време, бихте могли да разгледате по-внимателно „Дървото на европейската политика“. Бихте могли да помолите учениците да съберат статии от нови вестници и да видят дали в тях се разглеждат посочените в схемата теми. Така дървото може да стане по-актуално.

5. Европа продължава напред — разширяването на Европейския съюз

Целта на настоящата глава е да се запознаят учениците с процеса на разширяване на Европейския съюз и да се покаже, че ЕС е основана на ценности общност, която поставя съответни изисквания пред потенциалните нови държави членки.

? Коя държава може да стане членка? стр. 35

Държава, ...	може да стане членка на ЕС.	не може да стане членка на ЕС.
..., която не осигурява свобода на печата,	☐	☒
..., която практикува смъртното наказание,	☐	☒
..., която позволява на гражданите да протестират срещу правителството,	☒	☐
..., чийто парламент се избира периодично,	☒	☐
..., в която управлява пожизнено президент, който се наследява на поста от своя син или дъщеря,	☐	☒
..., в която хомосексуалистите и лесбийките имат същите права като хетеросексуалните,	☒	☐
..., в която военните определят политиката и при нужда се намесват във вътрешните работи с военни действия,	☐	☒
..., в която хората се считат за невинни, докато вината им не бъде съдебно установена,	☒	☐
..., в която има само една партия и поради това тя управлява винаги,	☐	☒
..., която закриля малцинствата, дори и мнозинството да иска да упражни по-голям натиск върху тях.	☒	☐

! Къде преминават границите на Европа? стр. 36

Членският състав на отделните асоциации и организации се различава значително. Например Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ) включва централноазиатските държави Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Туркменистан и Узбекистан (и поради значението им от гледна точка на политиката за сигурност като държави, членуващи в Организацията на Северноатлантическия договор (НАТО) — дори Канада и САЩ). В квалификациите за Европейското първенство по футбол участват и Израел и Казахстан.

- Обявяване за кандидат
- Откриване на преговорите за присъединяване
- Успешно приключване на преговорите за присъединяване
- Ратифициране на Договора за присъединяване във всички държави членки и в страната партньор (от парламентите или чрез референдум)
- Ратифициране от Европейския парламент
- Членство

* Къде свършва Европа? стр. 36

Още в началото на обсъждането на този въпрос става ясно, че няма обективен критерий, въз основа на който да се реши къде свършва Европа. Поради това следва да се отчитат различни фактори като география, история, култура и чувство за принадлежност. Съветът на Европа определя Европа като „тези държави, които искат да бъдат европейски“. Това определение може да бъде разширено, като се уточни, че Европа означава тези държави, които искат да бъдат европейски и се приемат от другите държави като европейски.

? Държавите от Западните Балкани. Коя държава къде се намира? стр. 37

Виж картата вдясно.

? Етапи към членството в ЕС стр. 38

- Присъединителният процесът още не е започнал
- Сключване на споразумение за стабилизиране и асоцииране
- Ратифициране на Споразумението за стабилизиране и асоцииране от държавите членки и страната партньор
- Изпълнение на споразумението
- Заявление за членство
- Положително становище на Европейската комисия относно заявлението за членство

? На какъв етап се намират държавите от Западните Балкани? стр. 38

Хърватия: етап 11. Хърватия стана пълноправен член от 1 юли 2013 г.
Черна гора: етап 7. Преговорите за присъединяване се водят от 2012 г.

Сърбия: етап 7. Преговорите за присъединяване започнаха през януари 2014 г.

бившата югославска република Македония: етап 6.

Албания: етап 6.

Босна и Херцеговина: етап 1.

Косово не се признава от пет държави — членки на ЕС (Кипър, Гърция, Румъния, Словакия и Испания), и не е включено в процеса.

Поради това Косово се намира на етап 0, т.е. процесът на присъединяване все още не е започнал.

Ако има време, учениците могат да бъдат разделени на групи и да бъдат помолени да намерят повече информация за някоя от балканските държави (например за нейната география, история, икономика и политика). След това могат да споделят информацията и да отговорят на въпроса: „Според Вас кои са аргументите „за“ и „против“ присъединяването на съответната държава към Европейския съюз?“

Въпрос, който широко се обсъжда в медиите, а и който със сигурност ще представлява интерес за учениците, е възможното присъединяване на Турция към ЕС. Турция, с която има сключено Споразумение за асоцииране от 1963 г., получи статут на страна кандидатка през 1999 г. От 2005 г. се водят преговори за присъединяване, които пораждат спорове в ЕС.

На всеки аргумент „за“ се противопоставя аргумент „против“ и обратното. Младото и динамично турско население, което тогава ще има свобода на движение в ЕС, ще ни направи ли по-конкурентоспособни или ще бъде заплаха за нашите работни места? Ще осигури ли присъединяването на Турция стабилност в Близкия изток поради географското си положение или присъединяването ѝ би дестабилизирало ЕС поради факта, че страната граничи с Иран, Ирак и Сирия? С мюсюлманското си

население Турция може ли да бъде мост към ислямските държави или би представлявала заплаха за европейската идентичност?

Тези въпроси се повдигат в публичното пространство и могат да бъдат обсъждани по-подробно в клас. Помолете вашите ученици да потърсят в интернет актуални становища по темата.

Актуална информация за Турция и стъпките по пътя към членство може да бъде намерена в Доклада на Европейската комисия относно напредъка от октомври 2014 г. на адрес: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20141008-turkey-progress-report_en.pdf

Исландия също се кандидатира за членство (през юли 2009 г.) и е страна кандидатка. Преговорите за присъединяване започнаха през юли 2010 г., но през май 2013 г. исландското правителство прекъсна тяхното провеждане.

6. Европа в света

Целта на настоящата глава е да се разгледа мястото на Европа в глобалния контекст и да се разбере ролята на Европейския съюз като фактор на международната сцена.

Сравнение на големината, числеността на населението и територията на континентите.

Континент	Площ (в км ²)	Процент от земната повърхност	Население	Поредно място според числеността на населението	БВП (¹) на глава от щатски долари	Място подред според БВП (¹)
Африка	30 млн.	20,3 %	1 111 млн.	2	1 576	6
Азия	44,5 млн.	30,0 %	4 298 млн.	1	2 941	5
Австралия/Океания	7,6 млн.	5,2 %	38 млн.	6	39 052	1
Европа	9,9 млн.	6,7 %	742 млн.	3	25 434	3
Северна Америка	24,2 млн.	16,3 %	565 млн.	4	32 077	2
Южна Америка	17,8 млн.	12,00 %	407 млн.	5	9 024	4

(¹) Номинален БВП на глава от населението (2010 г.). В тази колона Южна Америка включва и Централна Америка и Карибите.

Източници: 1) Световни демографски перспективи (2012 г.) на ООН и 2) Изчисления на номинален БВП на глава от населението (2010 г.) от Международния валутен фонд.

Числата не са толкова точни, колкото изглеждат. Освен статистическите неточности съществуват и разлики в определенията. Целта на упражнението е най-вече да се очертаят тенденциите и как Европа се вписва в тях.

Глобални предизвикателства	Предложени решения
Войни и вътрешнодържавни конфликти	Осигуряване на мира чрез военна намесаПодкрепа на демокрацията в другите държави
Бедност	Опращане на дълговете на слаборазвитите страни Отваряне на европейските пазари за продукти от развиващите се страни
Болести	Изграждане на системи за здравеопазване в слаборазвитите страни
Изостаналост	Помощ за развитие за Африка
Недостиг на ресурси	Обезпечаване на световните водни ресурси
Енергийна зависимост на Европа	Енергийно сътрудничество отвъд границите на Европа
Застаряване на населението в Европа	Управлявана имиграция
Тероризъм	Диалог с ислямския свят Борба с международния тероризъм Сигурност в интернет
Разпространение на оръжия за масово унищожение	Международни спогодби за контрол над оръжията и за разоръжаване
Организирана престъпност	Международно полицейско сътрудничество
Заплаха за природната среда	Борба с изменението на климата Борба със замърсяването на океаните

Лява колона от горе надолу:
10 — 7 — 3 — 8 — 5 — 4 — 1 — 2 — 9 — 6.
Дясна колона от горе надолу:
2 — 6 — 1 — 5 — 8 — 10 — 7 — 4 — 9 — 3.

Кратък преглед на политиката на ЕС за развитие може да намерите на адрес:
http://europa.eu/pol/dev/index_bg.htm

Друг спорен въпрос е как да третираме хората, които са влезли незаконно в нашите държави и пребивават в тях вече от няколко години (и често се издържат със случайна работа и работа „на черно“). Трябва ли да бъдат задържани и изпратени обратно там, откъдето са дошли, дори и да живеят тук от известно време, или трябва да се узакони положението им, за да могат да пребивават постоянно?

Предложение за упражнение: : разделете учениците на две групи — едната „за“ връщане на незаконните имигранти в тяхната страна, а другата „за“ узаконяване на положението на незаконните имигранти.

Предложете на тяхното внимание следните твърдения („за“ и „против“) и поискайте от тях да ги обсъдят и да проведат дебат, като същевременно се стремят да изложат собствени аргументи.

Следните твърдения подкрепят връщането на незаконните имигранти в тяхната страна	Следните твърдения подкрепят интегрирането на незаконните имигранти
Който е дошъл незаконно, не може да остане законно. Това е въпрос на спазване на закона и реда.	Хората идват, тласкани от бедност и отчаяние. Дори и да не можем да приемем всекиго, хората, които вече са тук, трябва да бъдат интегрирани.
Незаконните имигранти работят в сивата икономика, не плащат данъци и осигуровки и поради това вредят на системата за социална сигурност и на държавата.	Ако издадем на незаконно пребиваващите лица редовни документи, те ще могат да работят законно. Тогава те ще плащат данъци и осигуровки, което е добре за всички нас.
При незаконните имигранти има особено голям риск да започнат да извършват престъпления като начин за оцеляване.	Като не узаконяваме положението на имигрантите, ние ги тласкаме към престъпност. Узаконяването на техния статут би намалило равнището на престъпност сред незаконните имигранти.
В държавата ни вече има достатъчно чужденци. Повече не можем да приемем; в противен случай никога няма да се справим с безработицата.	Вече усещаме последиците от недостига на квалифицирана работна ръка в нашата страна, който ще се задълбочи през следващите години поради застаряването на населението. Нужна ни е допълнителна работна сила. Но само имигранти, които живеят законно тук, могат да се квалифицират и да дадат добро образование на децата си.

7. Бъдещето на Европа

Целта на настоящата глава е да се обсъди бъдещето на Европейския съюз, за да могат вашите ученици да формулират свои предложения за по-нататъшното развитие на европейската интеграция.

Помолете учениците да сравнят своите резултати с тези на своите съученици и например да изброят изискванията си към политиката.

Започналата през 2008 г. криза доведе до провеждането на поредица от реформи в Европа, най-вече във финансовия и банковия сектор. Освен това тя провокира важна дискусия относно бъдещето на Европейския съюз както в държавите членки, така и на европейско равнище. Наред с други фактори, като стимули за дебата послужиха докладите и речите на председателите на различни европейски институции. Използвайте материала в брошурата, за да обсъдите с учениците в каква Европа биха искали живеят в бъдеще. Трябва ли Европейският съюз да се превърне в някакъв вид европейска федерална държава? Или те смятат, че тяхната страна трябва да отслаби връзките си с ЕС? Или положението трябва да остане такова, каквото е понастоящем?

За повече информация вижте:

„Защо имаме нужда от Съединени европейски щати?“ — реч на Вивиан Рединг, заместник-председател на Европейската комисия, произнесена в Университета в Пасау, ноември 2012 г.: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-12-796_bg.htm

„Подробен план за задълбочен и истински икономически и паричен съюз“, Европейска комисия, ноември 2012 г.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0777:FIN:BG:PDF>

„Към един истински икономически и паричен съюз“ — доклад на Херман Ван Ромпой, председател на Европейския съвет — декември 2012 г.:

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/134069.pdf

В това упражнения няма верни или грешни отговори.

Целта не е учениците да формулират окончателни предположения, а да се запознаят с въпросите и да разберат, че ЕС не е завършен продукт, а проект в процес на изпълнение, който може и трябва да бъде структуриран и развиван чрез политическите решения на своите граждани.

Актуалното състояние изглежда по следния начин.

Размери: Съществуват различни мнения по този въпрос. След присъединяването на Хърватия ЕС наброява 28 държави членки. Вече започнаха преговорите за присъединяване с Черна гора и Сърбия. ЕС също така води преговори с Турция и даде на Албания и на бившата югославска република Македония статут на страни кандидатки. На Босна и Херцеговина е дадено принципно уверение, че страната ще се присъедини, след като изпълни критериите. По силата на тази логика същото се отнася за Косово, което обяви независимостта си през февруари 2008 г., но страната не е призната от всички държави — членки на ЕС.

Компетенции: Следва да се прави разграничение между изключителните компетенции на ЕС (напр. митнически правила за общите външни граници), споделените компетенции (напр. транспортната политика), които ЕС си поделя с държавите членки, и компетенциите, които остават за държавите членки (напр. организацията на образователните системи). Следва да се отбележи, че ЕС не може просто да реши да си присвои повече компетенции — те трябва да му бъдат предоставени от държавите членки. С други думи, правомощието да предоставят компетенции е запазено за държавите членки.

Армия: С Общата политика за сигурност и отбрана ЕС разработва военен компонент и е формирал собствени бойни групи. В това отношение той работи в тясно сътрудничество с НАТО и използва неговата инфраструктура.

Това е регламентирано в споразумение между ЕС и НАТО (Споразумение „Берлин плюс“).

Вземане на решения: Повечето законови актове (директиви и регламенти) се приемат съвместно от Съвета на министрите и Европейския парламент. С влизането в сила на Договора от Лисабон по-голяма част от изключенията от това правило бяха премахнати. Външната политика обаче остава в сферата на компетентност на държавите членки. ЕС действа на дипломатическо ниво в рамките на Общата външна политика и политика на сигурност (ОВППС) и Общата политика за сигурност и отбрана (ОПСО).

Процедура на гласуване: В Договора се посочва кои въпроси трябва да се решават с мнозинство и кои — единодушно. С Договора от Лисабон бе увеличен броят на областите, в които решенията се вземат с мнозинство.

С Договора от Лисабон бе въведено понятието „двойно мнозинство“. Това означава, че за вземането на решение в рамките на Съвета е необходимо двойно мнозинство — както от държавите членки, така и от населението. Гласовете в полза трябва да представляват най-малко:

- 55 % от държавите членки, т.е. 16 от 28-те страни;
- държави членки, които представляват най-малко 65 % от населението на ЕС.

Това означава приблизително 329 млн. души от общо население от около 506 млн. души. Освен това, за да се блокира вземането на дадено решение, е необходимо поне четири държави, представляващи над 35 % от населението, да гласуват против него. Тези правила гарантират, че всяко решение, прието от Съвета, се радва на широка подкрепа в Европа, но и че малките малцинства не могат да блокират вземането на решения.

Преди ноември 2014 г. се използваше различна система, според която всяка държава разполагаше с определен брой гласове.

Еврото: Еврото изпълнява не само икономическа, но и (а може би най-вече) политическа функция: да сплотява разширения Европейски съюз. През последните години стана ясно, че паричният съюз може да функционира само ако е съпътстван от политически съюз. Какво точно означава това, е спорно и е предмет на разгорещени дискусии между държавите членки, а и в самите държави членки.

Общата валута не дава възможност на участващите държави членки да компенсират собствените си слабости чрез обезценяване на валутата. Когато някои държави — членки на еврозоната не се придържат към общите договорености, в крайна сметка другите трябва да плащат за това чрез гаранции или отчасти с опрощаване на дълговете им. Ето защо през последните години ЕС положи значителни усилия да придаде по-обвързващ характер на еврозоната: Европейският механизъм за стабилност (ЕМС), чието използване е обвързано с условия за икономически реформи, и Фискалният договор, който принуждава държавите членки да намалят дълговете си, са израз на тази политика. Загубата на национален суверенитет се балансира от факта, че участващите държави членки използват световна валута, която им осигурява стабилност. В рамките на еврозоната отпадат свързаните с обмена на валута разходи и рискове, което улеснява износа. Сравнимостта на цените помага на потребителите да поръчват стоки от други държави и така да пазаруват по-изгодно. Това е много важен момент, особено в ерата на интернет. При все

това мерките за спасяване на еврото породиха напрежения между някои държави членки, а дори и в самите държави членки поради осъществяваните от тях политики на строги икономии.

Работни места: Колкото и да са необходими бюджетните ограничения за намаляване на дефицита, ясно е, че настоящата криза не може да бъде преодоляна, освен ако държавите членки не запазят и дори повишат своята конкурентоспособност. Поради икономически, но и поради социални и вътрешнополитически причини е много важно да бъде намалена безработицата в ЕС. Периодично провежданото проучване на общественото мнение „Евробарометър“ ясно показва, че за много европейци безработицата е най-важният проблем. Близо половината от анкетираните се боят да не загубят работното си място или че няма достатъчно бързо да могат да си намерят (ново) работно място. Ефектът от финансовата и икономическата криза се усеща осезателно от много граждани. Мнозинството от анкетираните смятат, че Европейският съюз е най-значимият фактор за успех в борбата с кризата („Евробарометър“, бр. 78) и от него се очаква да предприеме необходимите мерки във връзка с това. За тази цел през новия финансов период от 2014 до 2020 г. ще се вложат още повече средства от ЕС.

В стратегията „Европа 2020“ се разглеждат различни начини за разкриване на работни места. Например вътрешният пазар трябва да бъде доразвит и да бъдат отстранени пречките пред търговията, за да се подобри по този начин достъпът до него най-вече за малките и средните предприятия и така да се стимулира предприемачеството. Освен това с целеви инвестиции основно от Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд следва да се подпомогне създаването на работни места. ЕС също така се надява, че разширяването на международната търговия ще окаже положително въздействие върху европейския пазар на труда.

В краткосрочен план увеличаващата се през последните години миграция в рамките на ЕС може да смекчи някои от последиците от тези проблеми, но тя не може да замести една активна политика по отношение на пазара на труда.

* Допълнително упражнение — „Speakers' Corner“ („Ъгъл на оратора“) стр. 52

Възможна допълнителна задача за учениците би могло да бъде представянето на собствените им мнения под формата на „Speakers' Corner“.

Предложение за упражнение: разкажете или припомнете на учениците за прочутия „Speakers' Corner“ в лондонския Хайд парк, където всеки може да вземе думата и да изложи пред хората, събрали се да го изслушат, своите възгледи по всякакви въпроси. Защо да не предложите на учениците да създадат свой „Ъгъл на оратора“ по темата „Избори за Европейски парламент“. Помолете ги да изложат възгледите си под формата на реч, като се постараят да направят това по най-кратък и увлекателен начин. Навярно те биха могли да го направят дори на някой от чуждите езици, които изучават в училище. Какво мислят вашите слушатели? Съгласни ли са с вашите аргументи? И ако не са, трябва ли да ги осмислят отново?

